

Mefisto se drží knižní předlohy. A je to zřejmě dobře

Jan Anderle
spolupracovník redakce

Klaus Mann napsal svého fenomenálního Mefistu jako dokument, jako zprávu o době, kterou prožíval. Většina románových postav má své konkrétní předobrazy. Ostatně herec Gustaf Gründgens, představitel Mefista, autora žaloval pro urážku na cti, a tak román napsaný roku 1936 mohl v Německu vyjít až o dvacet let později - a nikoliv na konci války, jak bylo plánováno. Poprvé byl vydán v Nizozemí v roce 1936, v Československu o rok později.

Ačkoliv existuje několik divadelních úprav, rozhodli se plzeňští inscenátoři pro svou vlastní dramati-zaci. Její autorkou je Johana Součková. Díky ní není plzeňský Mefisto jen příběhem o kariéře jednoho bezcharakterního člověka. Mnohem víc se tu hraje o společnosti, která se ochotně - až překvapivě snadno a rychle - přizpůsobuje zlu. Svou snahou nezapomenout na obyčejné lidi a co nejpřesněji vykreslit jednotlivé postavy a jejich podíl na celé tragédii, posunula autorka dramati-zace těžiště pozornosti od Hendrika Höfgena jinam. A inscenace se tak stala nečekaně aktuální - cosi podobného totiž právě prožívá celá Evropa, je to něco, co poznáváme na vlastní kůži. Nevím, nakolik je to racionální záměr, ale divadlo už je takové - zrcadlí svou dobu.

Lukáš Kuchinka umístil inscenaci na prázdné jeviště, do něhož vedou otočné stěny, které vytvářejí zajímavé obrazy i situace, a hraje se také v

Höfgen a Angelika Jan Holík jako Hendrik Höfgen a Klára Krejsková jako Angelika/Dáma I. Foto: Martin Polívka, MAFRA

orchestrísti, jež je jednou divadelním klubem, jindy kavárnou či hledištěm. A nad tím vším se přízračně vznáší obrovský lustr, který se umí proměnit v Davidovu hvězdu i hákový kříž. Světly se ale čaruje mnohem víc - autorem light designu je Jakub Sloup.

Roli Hendrika Höfgena svěřila režisérka Natálie Deáková Janu Holíkovi, který má za sebou angažmá v Ústí nad Labem a do Plzně přišel z Divadla na Vinohradech a který procestoval doslova celou republiku s one man show Caveman. Uvádím tohle všechno proto, že hlavního hrdinu Mefista může hrát jen he-

rec s velkou zkušeností, jistou rutinou - a tu Jan Holík má. A přece mám pocit, že mu chybí silnější charisma, které by vysvětlilo jeho úspěch u hamburských a berlínských diváků - a hlavně u ministerského předsedy. Ale je možné, že se jistota dostaví s reprízami. A neodpustím si poznámku o paruce - připadá mi zbytečná.

V roli kabaretiéra a garderobiéra mu zdatně sekunduje Marek Mikulášek, který také obstarává živou hudbu. Většina herců přistoupila na výraznou stylizaci, která hraničí až s karikaturou - je třeba rychle ukázat charakter postavy, protože

časů není nazbyt. Se šarmem se s tím vyrovnaly zejména Štěpánka Křestánová, která dokáže být vtipná i dojemná zároveň, a noblesní Apolena Veldová, pro jejíž roli byla Mannovi předobrazem Marlene Dietrichová. Svou roli skvěle zvládá také Martin Stránský (ministerský předseda) - podle Manna to má být „tlustoch vzbuzující hrůzu, sádelnatý obr s obličejem jako kus syrového neforemného masa“. Velké břicho, které se mi zprvu zdálo předimenzované, mu ve zvolené stylizaci rozhodně pomáhá. Vůbec všem hodně pomáhají kostýmy, jejichž autorkou je Andriana Trpković. Mnohé nejsou pěkné na pohled, ale slouží celku, některé jsou nádherné (Andrea Mohylová je jednoduše krásná). S nesnadnými postavami přesvědčeného komunisty Otto Ulrichse a fanatického (a vlastní stranou zrazeného) nacisty Hanse Miklase si dobře poradili Petr Konáš a Ondřej Rychlý - jeho bubnování, kterým se snaží přehlušit píseň Sag mir wo die Blumen sind, patří k nejsilnějším místům inscenace.

Neobvyklé je obsazení tanečnice Julietty mužem. Má to však svoji logiku. Klaus Mann byl homosexuál a vztah Julietty s Hendrikem měl být především společensky zcela nepřijatelný. V knize je to kvůli tomu, že je Julietta černoška, ale ani homosexuálové neměli v Německu zrovna na růžích ustláno. Marek Adamczyk je v roli zatím trochu nejistý a příliš mu nepomáhá ani předepsaná choreografie - je tak náročná, že oba muži mají co dělat, aby vůbec mluvili - o nějakém citu nemůže být řeč. A to je škoda. A musím ještě zmínit

okamžik, kdy Julietta opouští prostor jeviště a v pootevřeném prostoru se objeví Hendrikova manželka Barbara. Tak trochu to připomíná orloj - my vidíme obě postavy na jednu, ony o sobě nemají tušení - jedna přichází, druhá je na odchodu. Vynikající, silný obraz.

Inscenace je možná míšty zbytečně doslovná (hlavně začátek se trochu vleče) - jako by se režisérka a dramaturg Vladimír Čepek občas

zdřáhali spolehnout se na divadelní zkratku, na sílu obrazů, symbolů a gest, s nimiž jinak pracují velmi dovedně.

Zpočátku mi bylo trochu líto, že knižní předloha se pro plzeňské inscenátory nestala odrazovým můstkem ke svobodné tvůrčí výpovědi, že se jí tak pevně drží, že se nechávají omezovat původním textem, ale nakonec je možná dobře, že autorovi Mefista uvěřili.